

АҲАМИЯТ ВА ДУРНАМОИ «БИСТСОЛАИ ОМУЌИШ ВА РУШДИ ФАНҲОИ ТАБИАТШИНОСӢ, ДАҚИҚ ВА РИЁЗӢ ДАР СОҲАИ ИЛМУ МАОРИФ» (СОЛҲОИ 2020–2040)

Чи тавре аз таҷрибаи андухтаи кишварҳои тараққиқадаи ҷаҳон бармеояд, кишваре ки тавачҷуҳи асосиро ба самти илму маориф равона кардааст, дар натиҷа аз мушкилиҳои мавҷудбудаи давлату ҷомеа, аз қабилӣ бунёди корхонаҳои саноатӣ, муҳайё намудани ҷойҳои корӣ ба шахрвандон, баланд бардоштани сатҳи иқтисоди кишвар ва ғайра то андозае раҳой ёфтааст. Инро метавон далели раднопазири маҳаки асосии ин кишварҳо номид, зеро илму маърифат ин маҷмӯи донишҷоест, ки ба самт ё соҳае равона карда мешавад ва албата, ки натоиҷи он самараи хубе ба бор меоварад. Дар ин замина Ҳукумати мамлақати мо низ бетараф набуда, ҳанӯз вобаста ба ин масъала иқдомҳои саривақтии таъхирнопазир андешидааст. Иқдоми нахустине, ки бозгӯи ин мебошад, эълон гардидани ҳадафи ҷоруми стратегияи мамлақат - Саноатикунории босуръати кишвар, яъне гузаштани иқтисодиёти кишвар аз шакли аграрӣ – индустриалӣ ба индустриалӣ – аграрӣ мебошад, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар паёми солонаи худ 26-уми декабри соли 2018 эълон намуда буданд. Иқдоми дигаре, ки пурра бозгӯӣ ба илмҳои бунёдӣ ва вусъат бахшидани тафаккури техникаии ҷомеа равона карда шудааст, ин эълон гардидани «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» мебошад, ки дар паёми солонаи худ Пешвои миллат ба аҳли илму маориф чунин гуфта буданд: **«...ба хоҳири боз ҳам беҳтар ба роҳ мондани омӯзиши илмҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ, инчунин, барои тавсеаи тафаккури техникаии насли наврас солҳои 2020 -2040 «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» эълон карда шаванд».**

Ташаббусҳои дигар дар ин замина ба ҷараён ворид намудани озмуни ҷумҳуриявии «Илм–фурӯғи маърифат», ки дар ин радиё Пешвои миллатамон чунин гуфта буданд: **«...зарур мешуморам, ки ба хоҳири боз ҳам беҳтар ба омӯзиши илмҳои риёзӣ ва табиӣ ҷалб кардани наврасону ҷавонон, олимону муҳаққиқон ва устодону омӯзгорон ҳамасола озмуни ҷумҳуриявӣ зери унвони «Илм–фурӯғи маърифат» гузаронида шавад»** (11 феввали соли 2021, № АП-44) ва эълон гардидани Солҳои рушди саноат - 2022-2026 (паём, 21.12.2021) мебошад, ки пурра ба фанҳои табию дақиқ ва риёзӣ бахшида шудааст.

Бо боварии комил метавон гуфт, ки барои олимону муҳақиқони ҷавон бахусус барои дустдорони илмҳои бунёдӣ иқдоми роҳандози шуда ғоли нек аст. Инак соли дуввум аст, ки дар заминаи бистсолаи мазкур озмуни ҷумҳуриявӣ «Илм–фурӯғи маърифат» бо маром идома ёфта истодааст ва бо мақсади боз ҳам ҷоннок гардиданаш Низомномаи он бо Амри Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 феввали соли 2022, таҳти № АП-155 аз нав таҷдиди назар карда шуда, тасдиқ гардид.

Мақсади асосии озмуни ҷумҳуриявии «Илм–фурӯғи маърифат» ин пеш аз ҳама ҷалби ҷавонон ва аҳли зиёву табақаҳои гуногуни ҷомеа ба илмҳои бунёдӣ ба монанди кимиё, биология, физика, математика, информатика, география ва ихтирокорию навоарӣ мебошад. Ба ин васила метавон нигоҳи аҳли ҷомеаро ба ин самт, самти илму маърифат равона кард, ки дар натиҷа сатҳу сифат ва касбияти мутахассисон баланд шуда, илму маорифи кишвар устуворона рушд намуда, заминаи мустаҳкам бо донишҳои қавӣ поянда мегардад. Дар раванди ҷаҳонишавӣ бо амиқ гардидани донишҳо дар шохаҳои гуногуни илм ҳисси худшиносӣю худогоҳӣ ташаккул меёбад. Ҷомеа бахусус ҷавонон аз ниёгони худ ба монанди Ҷобир Ибни Ҳайён, Муҳаммад Закариёи Розӣ, Абурайҳони Берунӣ, Абуалӣ Ибни Сино ва амсоли инҳо, ки аввалин кашшофи баъзе масоили муҳими илмҳои табиӣю дақиқ ва риёзӣ, то зуҳури илм дар ғарб буданд, умқан оғаҳӣ пайдо мекунанд. Ғайр аз ин, баробарарзишӣ дар системаи маориф дар сатҳи байналмилал ба вуҷуд меояд. Бо вуҷуди ин, озмуни мазкур вобаста ба номитатсияҳои гуногун миқдори муайяни мукофотро дорост, ки ҳар як иштирокчию бевосита ба худ ҷалб менамояд. Агар ба шакли ақал ҳам гуем дар иштирокчиён таҳаввули тафаккур ба самти мусбат ба илмҳои бунёдӣ равона мегардад. Бинобар ин, пеш аз он, ки озмун эълон карда шавад ҳамаи ин ҷанбаҳо ба назар гирифта шудааст, ки самарайи нек ба бор хоҳад овард.

Чи тавре, ки дар боло зикр гардид дар озмун табақаҳои гуногуни ҷомеа ширкат варзида метавонанд. Маҳз иштирокчиён ё ҷоизадорони озмуни ҷумҳуриявии «Илм–фурӯғи маърифат» бо донишу идеяҳои мукамалнамудаи худ баҳри рушди ҷумҳурии соҳибистиклоламон метавонанд корхонаҳои нави саноатӣ, ки муҳаррики асосиашон мутахассисони баландихтисос аст, бунёд намоянд. Бунёди корхонаҳои саноатӣ сабабгори аслии фароҳам овардани ҷойҳои корӣ ва баланд бардоштани сатҳи иқтисоди миллӣ мегардад. Албатта, наметавон гуфт, ки ин ҳама дар ду ё се сол амалӣ хоҳад гашт, вале мутмаинона метавон гуфт, ки ҳар як иштирокчиё ҳиссаи худро дар ин раванд мегузорад ва ин ҳиссаҳо тадриҷан дар маҷмуъ хеле бузург хоҳад шуд.

Донишгоҳи миллии тоҷикистон аз ин раванд барканор набуда фаъолна ширкат варзида дар соли аввали ин озмун сазовори 13 ҷои ифтихорӣ ва соли ҷори бошад сазовори 9 ҷои ифтихори гардидааст, ки дар байни донишгоҳу донишқадаҳои олии кишвар ҷойгоҳи аввалро ишғол мекунад.

Инчунин бо мақсади амали гардидани «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзи дар соҳаи илму маориф, солҳои 2020-2040» дар пояи озмоишгоҳи Маркази таҳлил ва ташҳиси маводи Институти илмию таҳқиқотии назди ДМТ Озмоишгоҳи нанотехнология санаи 20-уми октябри соли 2021 ифтитоҳ гардидааст. Озмоишгоҳи нанотехнология имконияти гузаронидани таҳлил ва ташҳиси маводи зерин: маъданҳои кӯҳӣ, об, ашёи минералӣ, маҳсулоти саноати металлургӣ, фарматсевтӣ ва хоҷагии қишлоқро доро мебошад. Боиси зикр аст, ки бори нахуст дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва дар ҷумҳурӣ дар асоси натиҷаҳои корҳои илмӣ-таҳқиқотии олимони варзидаи Институти илмию таҳқиқотӣ ва дар заминаи Парки технологияи донишгоҳ «Коргоҳи маводи чолинусӣ (галеникӣ)» 23-юми ноябри соли 2022 таъсис дода шуд. Коргоҳи мазкур бевосита бо ташаббус ва дастуру супоришҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бунёд гардида, иқдоми амалиест дар роҳи татбиқи дастовардҳои илм ба истехсолот. Зимни ифтитоҳи коргоҳ иттилоъ дода шуд, ки Коргоҳи маводи чолинусӣ коргоҳи истехсоли химиявӣ-фарматсевтие мебошад, ки дар он аз манбаҳои табиӣ (растанӣ, маъданӣ, мавҷудотӣ ва ғ.) моддаҳои фаъоли биологӣ, ғизоӣ ва доруворӣ ба даст оварда мешавад. Маҳсулоти нимтайёри ба даст овардашуда дар натиҷаи коркарди минбаъда ва стандартонӣ то ба маҳсулоти тайёри доругӣ ва ё ғизоӣ расонида мешавад.

Ҳамин тариқ аз маълумоти дар боло зикр бар меояд, ки эълон гардидани «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзи дар соҳаи илму маориф, солҳои 2020-2040» иқдоми беназир буда, аҳамияти амалӣ дошта, барои баланд бардоштани сатҳу сифати рушди соҳаи маориф заминаи мусоид фароҳам меоварад. Аз ин рӯ, аз натиҷаҳои дусолаи баргузории бистсолаи мазкур бар меояд, ки тамоюли ҷойдошта далоил ба сӯй ояндаи дурахшон аст.

Самадов А.С., н.и.х., ассистенти факултети химияи ДМТ, раиси Шурои олимони ва муҳақиқони ҷавони донишгоҳ